

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'קלג

ערב שבת קודש
פרשת תזריע/החודש
כ"ט באדר ב' התשע"ו
שנת הקהל

יוצא לאור עלידי
צעירי אגודת חב"ד באה"ק

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ט באדר-שני ה'תשע"ו - ז' בניסן ה'תשע"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ט באדר-שני	ה'ל' בכורים פרק ט-יא.	ה'ל' מעשה הקרבנות פרק ז.	מ"ע פ. פא.
ש"ק	א' בניסן	פרק יב. ה'ל' שמיטה ויובל.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ח.	מ"ע פב. קלה. מל"ת רכ. רכא. רכב.
א'	ב' בניסן	פרק ג-ה.	פרק ט.	מל"ת רכג. מ"ע קלד. קמא. מל"ת רל. רלא.
ב'	ג' בניסן	פרק ו-ח.	פרק י.	מ"ע קמ. קלו. קלז. מל"ת רכד. רכה. רכו.
ג'	ד' בניסן	פרק ט-יא.	פרק יא.	מ"ע קלח. מל"ת רכז. מ"ע קלט.
ד'	ה' בניסן	פרק יב-יג. שאלו שלום וגו'. ספר עבודה והוא ספר שמיני.. ה'ל' בית הבחירה.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק יב.	מל"ת קסט. קע. מ"ע קפג. מל"ת רכח. מ"ע כ.
ה'	ו' בניסן	פרק ב-ד.	פרק יג.	מל"ת עט. פ.
ו'	ז' בניסן	פרק ה-ז.	פרק יד.	מ"ע כא.

זמני השבוע*

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
7.30	7.05.0	1.15	12.43	9.30	6.28	5.29	5.07	4.16	ו', כ"ט באדר שני
7.30	7.05.7	1.15	12.43	9.29	6.26	5.28	5.05	4.14	ש"ק, א' בניסן
7.31	7.06.4	1.14	12.42	9.28	6.25	5.26	5.04	4.12	א', ב' בניסן
7.32	7.07.1	1.14	12.42	9.28	6.24	5.25	5.02	4.11	ב', ג' בניסן
7.32	7.07.8	1.14	12.42	9.27	6.23	5.24	5.01	4.09	ג', ד' בניסן
7.33	7.08.5	1.14	12.42	9.26	6.21	5.22	5.00	4.08	ד', ה' בניסן
7.34	7.09.1	1.14	12.41	9.25	6.20	5.21	4.58	4.06	ה', ו' בניסן
7.35	7.09.8	1.13	12.41	9.25	6.19	5.20	4.57	4.04	ו', ז' בניסן

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש
6:28	7:42	6:43	7:44	6:35	7:44	6:45	7:44	6:45	7:44
6:33	7:47	6:48	7:49	6:40	7:49	6:50	7:49	6:50	7:49

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונב

עורך אחראי: לוי יצחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 100 כפר חב"ד 6084000

טל' 0722770100, פקס: 03-9606169, 7474-ISSN 0793

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

ההעלם והגילוי במולד הלבנה

מהי הנקודה שבגללה נחשבים כל ימי חודש ניסן כראש־חודש? –
התשובה שמביאה גאולה • מדוע רק ביציאת מצרים מסר הקב"ה
לישראל את סוד עיבור וקידוש החודשים? • ומה המשמעות לכך
שבשאר הגלויות בטל הקידוש על־פי ראייה אבל נותר על־פי החשבון?
• בזמן הגלות לא ניתן לראות בהעלם עצמו את תחילת הגילוי, אלא
להבין שכך הוא • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

קודם המולד, ולאחרי זה – נקודת המולד.

ב. גם בעבודת בני־ישראל, שנמשלו ללבנה⁸, ישנם
ב' נקודות אלה:

בשעה שמתבונן במעמדו ומצבו, שאפילו אם
למד וקיים מצוות ובאהבה רבה, מכל מקום הרי
הוא עומד לפני המלך, ומאן דמחוי במחוג קדם
מלכא וכו'⁹, ואם כן, לא זו בלבד שאין זו עבודה,
אלא אדרבה – אזי נעשים אצלו ב' נקודות: נקודה
של ביטול בתכלית¹⁰, ומתחילה אצלו עבודה
חדשה.

וזהו ענינו של ראש־חודש בעבודה – שבכללות
זהו עבודת התשובה – "אסורה מכאן להתקרב
לשם"¹¹.

והרי על־ידי עבודת התשובה מביאים את

(8) בברכת קידוש לבנה (סנהדרין מב, א). וראה סוכה כט, א.
ב"ר פ"ו, ג. שהש"ר פ"ו, י"ד. אוה"ת בראשית ד, סע"ב
ואילך. ובכ"מ.

(9) חגיגה ה, ב.
(10) דהיינו שנעשה אצלו העלם והסתור ועד לביטול במציאות
ביחס למדריגתו הקודמת, בראותו שאין לה ערך (מהנחה
בלתי מוגה).

(11) פרש"י שמות ג, ג. וראה קונטרס ביקור שקאגא ע' 22
(סה"ש תש"ב ע' 46) ואילך.

א. אודות! "החודש הזה לכם ראש חדשים"²,
איתא בשל"ה³, שכל החודש (ניסן), כל יום שבו,
הוא כמו ראש־חודש. כשם שראש־חודש אינו "יום
המעשה"⁴, כן הוא גם כל חודש ניסן.

ומבאר השל"ה: בשנים־עשר הימים הראשונים
– היו קרבנות הנשיאים, וכל נשיא היה עושה יום־
טוב באותו יום⁵. "ג ניסן – הוא "אסרו־חג" של
י"ב ימים הנ"ל. ב"ד ניסן – מדליקים את "נר הוי'
נשמת אדם"⁶ ובדקין את החמץ. ולאחרי זה באים
שבעת ימי חג הפסח, שבעת ימי ההיקף⁷.
והביאור בזה:

ראש־חודש – הוא עניין המולד, שבזה ישנם ב'
נקודות: נקודה אחת היא – תכלית ההעלם שהיה

(1) מכאן עד סוף סעיף ג – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידיש),
ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 489 ואילך. במהדורא זו ניתוספו
עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(2) בא יב, ב.
(3) ס"פ בא (שיג, ב). הובא בסד"ה החודש הזה לכם תרכ"ו
(סה"מ תרכ"ו ע' נ). וראה גם מכתב ט' ניסן שנה זו
(אגרות: קודש ח"ב ע' תה).

(4) ראה שמואל־א כ, יט ובמפרשים. יחזקאל מו, א ובמפרשים.
(5) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתכ"ט ס"ט.

(6) משלי כ, כז.
(7) שמהם נמשך על כל השנה (מהנחה בלתי מוגה).

יושב ומחשב חשבונות ומעבר עבורים מקדש שנים ומחדש חדשים, כיון שיצאו ממצרים מסרן להם, שנאמר החודש הזה לכם ראש חדשים, מכאן ואילך מסורים לכם".

[ולהעיר, שבעניין זה יש מדרשות חלוקות: במדרש הנ"ל משמע שקודם יציאת מצרים (שאז "מסרן להם") לא היה הדבר ידוע אלא להקב"ה בלבד.

הגאולה, כפסק הרמב"ם¹² ישראל שעושי תשובה מיד נגאלין. וכמו שכתב אדמו"ר הזקן באגרת התשובה¹³ בעניין ברכת "השיבנו", שמיד לאחר ברכת "השיבנו" ו"סלח לנו" אומרים ברכת "גאלנו"¹⁴.

ולכן מצינו בנוגע לראש־חודש, שהקב"ה אומר "הביאו עלי כפרה שמיעטתי את הירח"¹⁵. מיעוט הירח הוא, כידוע¹⁶, הסיבה לחטא עץ הדעת,

כללות חודש ניסן הוא עניין של ראש־חודש – כי בניסן העבודה של ביעור חמץ, ביטול הישות והתנשאות, ולפעול בעצמו עניין הביטול – זהו מצד עניין התשובה

אבל במקום אחר²⁰ מצינו שהקב"ה "מסרן לאדם הראשון .. (ו)אדם מסר לחנוך וכו'", וכך נמסר סוד העיבור מדור לדור, אלא שאחר כך "נתמנעו העיבורין מישראל .. בשעבוד מצרים", שאז נשכח הדבר לגמרי, וחזר להיות אצל הקב"ה לבדו, ובתחילת זמן הגאולה אמר הקב"ה למשה ואהרן "החודש הזה לכם", "עד עכשיו אצלי היה סוד העיבור, מכאן ואילך שלכם הוא".

ומשמעות דיוק הלשון "מסרן להם", "מסורים לכם" (ולא רק שמודיע להם מה שלא ידעו עד עתה) הוא – שהקב"ה מוסר להם את הכוח שלו לקדש החדשים.

וזוהו המקור בנגלה על פתגם הבעל שם טוב שהכוח של בני־ישראל לברך את חדשי השנה הוא – מברכתו של הקב"ה.

ה. וביאור הטעם שיש צורך על זה בנתינת־כוח מיוחדת:

ישראל נמשלו ללבנה²¹, כי, הלבנה יש בה שינויים, לפעמים היא בגדלות, ולפעמים היא בקטנות ועד להעלם לגמרי, וכמו כן משתנה

המקור לכל החטאים, שהוא סיבת הגלות – "מפני חטאינו גלינו"¹⁷. וראש־חודש מבטל את עניין מיעוט הירח, ובמילא גם את סיבת הגלות.

ג. ראש־חודש, עניין התשובה – מבטל את הגלות ומביא את הגאולה.

וזוהו העניין דאיתא בשל"ה, שכללות חודש ניסן הוא עניין של ראש־חודש – כי בניסן היא העבודה של ביעור חמץ, ביטול הישות והתנשאות, ולפעול בעצמו עניין הביטול, שזוהו מצד עניין התשובה. ומצד זה – "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל"¹⁸.

* * *

ד. על הפסוק² "החודש הזה לכם וגו'", איתא במדרש¹⁹: "עד שלא יצאו ממצרים היה הקב"ה

(12) הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(13) פ"א.

(14) והיינו שצריך להמתין רק משך זמן קצר ביותר ("א קליינע וויילע") – כשיעור זמן אמירת הברכות "השיבנו", "סלח לנו" ו"גאלנו" (מהנחה בלתי מוגה).

(15) שבועות ט, א. וש"נ.

(16) ראה סה"מ קונטרסים ח"א קצב, א ואילך.

(17) נוסח מוסף ליר"ט.

(18) ר"ה יא, רע"א. שמו"ר פט"ו, יא.

(19) פסיקתא דר"ב פ"ה. וראה גם תורה שלמה עה"פ (אות

נפסק קידוש החודש על־פי הראייה, אלא שאף־על־פי־כן אין זה בדומה לגלות מצרים, שאז נשתכח עניין קידוש החודש לגמרי, ואילו בשאר הגלויות נשאר על כל פנים עניין החשבון:

ובהקדם המבואר במקום אחר²⁴ שכל שאר הגלויות אינן דומות לגלות מצרים, כיון שגלות מצרים היתה קודם מתן־תורה, ואילו שאר הגלויות הם לאחר מתן תורה, וכיון שישנה כבר התורה שעניינה גאולה (כנ"ל), שוב לא יכול להיות חושך וגלות כמו שהיה בגלות מצרים.

ולכן:

קידוש החודש על־פי הראייה – לא יכול להיות גם בשאר הגלויות, כי, מצד חשכת הגלות אי אפשר לראות את גילוי מולד הלבנה כו', והיינו, שבזמן הגלות אי אפשר לראות בגלוי שלא זו בלבד שההעלם אינו העלם, אלא אדרבה, שדווקא תכלית הקטנות והעלם הלבנה פועל את הגילוי החדש:

אבל קידוש החודש על־פי החשבון, שענינו הבנה והשגה, יכול להיות גם בזמן הגלות (בשאר הגלויות שלאחרי מתן תורה), היינו, שמצד התורה הנה גם בזמן הגלות יכולים להבין על כל פנים שההעלם אינו העלם לאמיתתו, כידוע בעניין "גם חושך לא יחשיך גו"²⁵, ואדרבה, ההעלם מביא לתכלית הגילוי.

ועל־ידי יגיעה והתבוננות שכלית (עניין החשבון) על כל פנים – באים לזמן שבו יחזור להיות קידוש החודש על־פי הראייה, והיינו, שיהיה נראה בגלוי גם לעיני בשר שההעלם והגילוי הם בשווה, "ולילה כיום יאיר"²⁵.

(קטעים מהתועודות ש"פ ויקהל־פקודי – החודש ה'תשט"ז, ש"פ נצבים ויילך ה'תשי"ט; תורת־מנחם כרכים טז עמ' 186-188; כו עמ' 232-234

מצבם של בני־ישראל מזמן לזמן, שלפעמים הם במצב של גלות, ולפעמים הם במצב של גאולה. ובכדי שיוכל להיות מולד הלבנה וקידוש החודש, היינו, שממצב של תכלית ההעלם יתחיל עניין של גילוי – הרי מי שנמצא בעצמו במצב של גלות וחושך, אין בכוחו לצאת ממצב זה למצב של תחילת הגילוי, ולכן יש צורך בנתינת־כוח מלמעלה.

ו. על־פי זה יובן גם מאמר המדרש הנ"ל ש"נתמנעו העיבורין מישראל .. בשעבוד מצרים":

גם לדעה שסוד העיבור היה ידוע עוד קודם שנאמרה מצות קידוש החודש, "החודש הזה לכם" – הרי הכול מודים שבשעת גלות מצרים נשתכח הדבר.

וטעם הדבר – כי, ענין קידוש החודש הוא התחלת הגילוי והיציאה מן החושך, ואילו גלות מצרים שהיא תכלית החושך והגלות, היא ההיפך לגמרי מעניין קידוש החודש.

ורק בהתחלת זמן הגאולה והיציאה ממצרים – שעניינה הוא הכנה למתן־תורה, כידוע²², והרי תורה ענינה גאולה, כמאמר רז"ל²³ "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה" – אזי התחיל עניין קידוש החודש.

אלא, שבזה גופא יש ב' דעות: דעה הא', שלפני זה לא היה מעולם עניין קידוש החודש, כיון שהכוח לצאת מחושך לאור הוא רק על־ידי התורה; ודעה הב', שגם קודם מתן תורה היה יכול להיות עניין זה, אבל, לא בשעת גלות מצרים, שאז הכול מודים ש"נתמנעו העיבורין מישראל".

ז. על־פי זה יש לבאר הטעם שגם לאחר שניתנה מצות קידוש החודש שמאז היו מקדשים את החודש על־פי הראייה, הנה כשהתחילה הגלות

(22 ראה תו"א ויחי בהוספות קד, סע"ד. ובכ"מ. (23 אבות פ"ו מ"ב.

(24 לקו"ש ח"א ע' 96. תו"מ ח"ז ע' 282. ועוד. (25 תהלים קלט, יב.

ציפייה בקוצר רוח

יש לכסוף לגאולה ולעמוד הכן!

בפרשת החודש נתבארו פרטי העניינים דאכילת הפסח: "וככה תאכלו אותו מתניכם חגורים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אותו בחיפזון", "מזומנים לדרך", כלומר שאכילת הפסח היא באופן שעומדים מוכנים להיגאל ממצרים, עד ש"מתניכם חגורים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם", כך שמוכנים לצאת ממצרים תיכף ומיד באותו רגע שבו יקבלו הידיעה ש"הגיע הקץ", שאז "לא עיכבן המקום (אפילו) כהרף עין", ובודאי שמצידם הם לא יתעכבו "כהרף עין", שכן עוד מקודם לכן עמדו מוכנים לגאולה.

וההוראה מזה בפשטות:

יהודי יכול לחשוב שמכיוון שהגאולה תהיה רק ברצונו של הקב"ה, וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בשם אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע... "לא מרצונו גלינו מארץ ישראל, ולא בכוחותינו אנו נשוב כו' אבינו מלכנו כו' הוא יתברך יגאלנו כו'" – אין לו מה לעשות בקשר ליציאה מהגלות, כך שבינתיים יכול לישון... ובמקרה הטוב ביותר – לעסוק בלימוד התורה וקיום המצוות.

...ועל זה באה ההוראה מאופן אכילת קרבן פסח – שכאשר בני ישראל קיימו את ציווי הקב"ה "ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו", קיימו זאת באופן ד"מתניכם חגורים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם", כלומר שלא הסתפקו בקיום ציווי הקב"ה, ובפרט ציווי הקשור עם עניין של חירות... אלא ציפו והמתינו בקוצר רוח לרגע הנכסף שבו יגאלו ויצאו ממצרים, עד שעמדו מוכנים – "מתניכם חגורים גו' ומקלכם בידכם" – להיגאל ולצאת ממצרים.

גם אינם יהודים מבחינים

ומזה מובן גם בנוגע ליציאה מגלותנו זה – "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות": גם כאשר יהודי לומד תורה ומקיים מצוות בשלמות – אינו יכול להסתפק בכך, אלא צריך להמתין ולצפות בקוצר רוח לגאולה האמיתית והשלימה, עד כדי כך, שחוגר מותניו ונועל את רגליו ונוטל את מקלו בידו, ועומד מוכן – "עמדו הכן כולכם" – לרגע שבו תבוא הידיעה שמשיח בא... ואז יצא מיד מהגלות אל הגאולה!

מובן וגם פשוט, שגם ברגעי הגלות האחרונים צריכים ללמוד תורה ולקיים מצוות בכל המסירות והתוקף כו', אבל ביחד עם זה אי אפשר לשקוט ולשבת בשלווה עד שהקב"ה ירצה להביא את הגאולה, אלא יהודי צריך לעשות את כל התלוי בו כדי למהר ולזרז את הגאולה, ועד שעומד מוכן, "עמדו הכן כולכם", לצאת מהגלות, בידעו ש"מצוות היום" היא – "מתניכם חגורים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם", "מזומנים לדרך", לצאת מהגלות אל הגאולה האמיתית והשלימה.

ועניין זה – העמידה בתנועה שהוא מוכן לגאולה – ניכר אצלו בגלוי כל כך עד שאפילו אינו יהודי מבחין בכך כפי שהיה ב"מי צאתך מארץ מצרים", שכאשר אינו יהודי הביט דרך החלון לתוך ביתו של יהודי, ראה שהיהודי ובניו אוכלים קרבן פסח "בחיפזון"... וכמו כן בימינו אלה – שאפילו אינם יהודים מבחינים בכך שיהודי עומד מוכן לגאולה.

(התנועות תשמ"ה חלק ג, עמ' 1591)

"רק בו הדבר תלוי לגרש היצר הרע"

לדאוג למבקרים בחצר הרבי גם לאחר הביקור • כל פרסום דורש
תכנון בקהל יעד, בתכנים, ובעיקר בדיקה והגהה על ידי שניים
לפחות! * פעולות של "שבעים ואחד מוסדות" בכל העולם – בעקבות
התעוררותו של יחיד... • התנאים שנדרשו משלוחים שבקשו לבקר
אצל הרבי • ועל זוג השלוחים שהותר להם להגיע לפני המועד הקצוב

"גם תפקידה של ה'מזכירות' איננה להתערב
בעניינים אחרים".

הגהה הכרחית

בהזדמנות מסוימת (בשנת תשכ"ב) עלה רעיון
לפרסם עלון־קשר מטעם צא"ח בני. אשר ידווח
מזמן לזמן על פעילות הארגון. נעשה ניסיון של
עלון אחד כזה. הוא הוכנס לרבי שהגיב עלי־כך
(בי"ב אייר באותה שנה):

אף שבכלל נכון, אבל:

כמה פרטים נכנסו, שאף אשר כ"ע [כולי עלמא]
ידעי שנוהגים כן, אין מכריזים עליהם וכו'.

כן צריך החלטה לאיזה חוג מתכוונים ובזה תלוי
פירוט התוכן. ועוד ועוד

הבחנו [האם בדקו] [עכ"פ] [על כל פנים]
בשטחיות) המצו"פ [המצורף פה] עכ"פ [על כל
פנים] 2 אנשים קודם שנשלח לי?

מתנה לאשה

כך דווח ב'פנים אל פנים' גיליון 319 (כ"א
מרחשוון תשכ"ז) עמ' 7:

רשמי מבקרים

"כדאי מאוד אשר יזמינם בהקדם וישמע מהם
דו"ח מפורט מכל מה שראו ושמעו והרגישו
בהיותם כאן" –

כך נתבקש השליח הרב שמואל אזימוב (ז"ל)
לעשות עם מושפעיו לאחר ששהו בחצר הרבי
בחודש תשרי תשל"א.

בהמשך התבקש למסור להם השתתפות סמלית
מאת הרבי בהוצאות נסיעתם לחצרות־קדשנו
(צילומי המכתבים המופיעים להלן הם מתוך
'תשורה' שראתה־אור בחתונת קסלמן־אזימוב,
אלול תשע"ה).

תפקיד המזכירות

להלן קטע מדברי יושב ראש המזכירות הרב
ח.מ.א. חדקוב, בשיחתו עם אישיות תורנית בשנת
תשל"ז: "מן הסתם ידוע לכת"ר שעבודתו של הרבי
היא רק עבור עניני תורה ולהפיץ דבר ה' בכל
פינות ומחנות וכו' וכו'.

"אין לרבי שום קשרים עם עיתונאים ואין זה
עסקו..."

אז ימאנ"פ אריז
Tel. HYacinth 3-9250 Cables: LUBAVITCH NEWYORK

מזכירות
כ"ק אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א שניאורסאהן
ליו פ א ו ו י ט ש

SECRETARIAT of RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
the Lubavitcher Rabbi
770 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN 13, N. Y.

ב"ה, י"ג מנ"א תשכ"ט
ברוקלין

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
כו"ה שמואל שי

שלום וברכה!
במענה למכתבו בו שואל ע"ד נסיעתם
לבאן.

(א) באם כבר עברו שנהיים מאז חי' אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א,

(ב) לא יתי' עי"ז הרס בעבודתם (שלו וזיווג חי') בחפצת היהדות והמעיינות בטרם,

(ג) לא יכנסו עי"ז לחובות,

-חזא הנסיעה תלוך ושוב בשעה טובה ומוצלחת,

מזכיר
1951

אדמו"ר - אריז
Tel. HYacinth 3-9250 Cables: LUBAVITCH NEWYORK

מזכירות
כ"ק אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א שניאורסאהן
ליו פ א ו ו י ט ש

SECRETARIAT of RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
the Lubavitcher Rabbi
770 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN 13, N. Y.

ב"ה, כ"ה תשרי תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הח"ה הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ וכו'
שמואל שי

שלום וברכה!
השומעם לקמן ביטעו ברכה כ"ק אדמו"ר שליט"א לחורגם צלחה למאריז.

ובאשר, כפי הנראה, כל הנ"ל הם המעלעין, כדאי מאד אשר יזמינם בנקדם ויטעו סוף רז"ח טעורס סבל מה טעור ורביעין הרייטס כאן, ובאמתו טעמו (ובאם ימכר לבנון ידור כחיות מרסורט טפ אדמו"ר סתם) ידורע להם כי כ"ק אדמו"ר שליט"א הו"ח להם לכל אור סתם טפ סמלי, לצות השתפזותו מווצות נסיעתם, (והחילס כ"ר עכעפו גורל הסכור, או עשרה אחו"ים סדסי הכריעו, או ח"י דורע, או עשרים והשפעה יולר - טפא"ס למחיר הכרטיס וכדומה.)

שלום כ"ק
אשר דורע
שלום אבאקו
יעקב סופיסקי
יצחק גבאי
ביילסון טרגי
ייסוד טרגי
יהושע טרגי
חיים טליל
אברהם צובין
אחרן אטאר
כמה סקטורל דורע לובבסקי

כמה ודיעקנו סבל הנעשה כהן, ונ"ח לפסק.

ברכבם כמ"ס
חרב ת.ס.א. חרוב

תנאים להגעה לרבי. מכתב המוכיחות 'לה"ח ר' שמואל אזימוב

"סכום סמלי כאות השתתפות". מכתב הרב חודקוב

מוסדות והדברים ידועים ומפורסמים (ראה מבוא לאגרות קודש כרך ז' עמ' 14 ואילך).
יצויין כי כמו במקרים נוספים גם הפעם, היוזמה והרעיון החלו בפניות חסידים בדרך של "אתערותא דלתתא". היה זה הרה"ח ר' אהרן נחמן פרידמן ז"ל מעסקני חב"ד בכפר חב"ד שפנה כבר בחודש מרחשון במכתב הבא:

"ב"ה, כ"ה במ"ח ה'תשל"ב כבוד הו"ח וכו', ר' אפרים שי' וולף, ר' זוסיא שי' וילימובסקי, ר' שמואל שי' חפר, ר' א. חנוך שי' גליצנשטיין ר' שלמה שי' מיינדצ'יק ור' טובי' שי' בלוי.

"שלום וברכה! זכינו ונמצאים אנו בשנת השבעים להולדת נשיאנו כ"ק אדמו"ר שליט"א לאריכות ימים ושנים טובות ומתוקות. לדעתי, מן הראוי הוא אויך צושטורעמען [להסעיר ולהלהיב] את אנ"ש שי' בכלל ואת העם כולו (בארץ-הקודש ובחוץ-לארץ) בפרט בציון מאורע חשוב זה הוא: "שנת השבעים". מצאתי לנכון לעורר את הדבר, ובטוחני כי לאור חשיבות העניין תתפנו לקיים התייעצות בנידון ביניכם (או בפורום יותר רחב) וחושבני כי חודש הגאולה מסוגל לכך במיוחד. בתקווה שעל ידי פרסום שם ליובאוויטש בכלל

"חסידי חב"ד שנסעו אל האדמו"ר מליובאוויטש לימי ראש-השנה, יום הכיפורים וחג הסוכות, חוזרים עתה לישראל כשהם מספרים פרטים ופרטי פרטים על הימים בהם שהו בבית הרבי ופניהם זוהרות מהתעלות ושמחה. בין יתר הסיפורים מספרים החסידים, כי כאשר כמה מהם נכנסו לקבל ברכת-פרידה מן הרבי, הזכיר להם הוא, שלא ישכחו לקנות מתנה לנשותיהם, אשר נשארו בכל ימי החגים לבד בבית".

מטבע מקומי

אחד מחשובי אנ"ש קיבל את הסכמתו של הרבי להצטרף לנסיעה מטעם 'עזרת אחים' לרוסיה לימים הנוראים (בשנת תשמ"ג). טרם נסיעתם, זכו לקבל מהרבי באמצעות המזכירות - 18 דולרים ופתק. בפתק נאמר: "לחלק שם בכסף המדינה, ולהחליף באופן רשמי [=רשמ']".

התעוררות שיצרה סערה

בי"א ניסן תשל"ב הכריז הרבי על הקמת ע"א

הרב מבקש להשתתף בהוצאות הנסיעה. מכתב נוסף לרה"ח ר' שמואל אזימוב

ושמו של נשיאנו שליט"א בפרט נזכה כי בקרוב ממש יגאלנו בגאולה האמיתית והשלימה. "בכבוד ובברכה, אהרן נחמן פרידמן. העתק: הו"ח אי"א עוסק בצ"צ וכו' הרב ח.מ.א. שי' חדקוב, ברוקלין".

הכלי לברכות השם

להלן פתק שכתב הרבי היהודי: זה מצד היצר הרע שאינו רוצה שישמור תורה ומצוות, ומבהיל שהצליח ולא הניח תפילין כל הזמן!! ופשוט שרק בו הדבר תלוי לגרש היצר הרע ולשמור התורה ומצוותיה וזהו המושיע ברכות השם וק"ל אזכיר עוה"פ עה"צ [עוד הפעם על הציון].

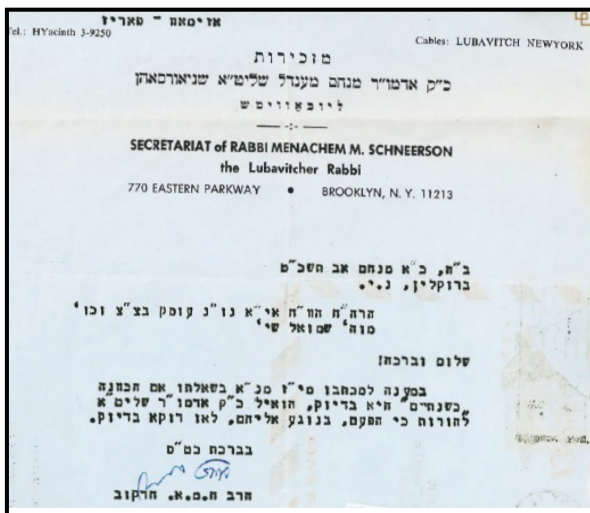
תנאים לנסיעה

בשנים הראשונות הייתה הוראה כללית לכל השלוחים, שאין להם להגיע לחצר הרבי טרם חלפו שנתיים מהביקור הקודם.

ברוח דברים אלו נתקבל מענה בי"ג מנחם-אב תשכ"ט (חתום בשמו של המזכיר אך בכת"ק), לשאלת השליח בפריז הרה"ח ר' שמואל אזימוב - "במענה למכתבו בו שואל על-דבר נסיעתם לכאן":

באם כבר עברו שנתיים מאז הי' אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א, לא יהיה על ידי זה [לא ייגרם בכך] הרס בעבודתם (שלו ודווגותו תי') בהפצת היהדות והמעיינות בפרט, לא יכנסו עי"ז [על ידי זה] לחובות, - תהא הנסיעה הלון ושוב בשעה טובה ומוצלחת.

ש.מ. סימפסון, מזכיר.
הרב אזימוב, כחסידי דייקן, חישב שעדיין לא חלפו שנתיים תמימות מאז ביקורם הקודם, ומיהר לשאול מה לעשות. הרב חדקוב השיב לו (בכ"א מנחם אב תשכ"ט):
"במענה למכתבו מי"ז מנחם-אב בשאלתו אם הכוונה "כשנתיים" היא בדיוק, הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א להורות כי הפעם, בנוגע אליהם, לאו דווקא בדיוק".

"כשתיים - לאו דווקא בדיוק". מכתב ההבהרה של המזכירות.

הלכות ומנהגי חב"ד

יום שישי

כ"ט באדר – ערב ראש־חודש

הקווין: תורה, עבודה (תפילה שבמקום קרבנות),
גמילות־חסדים וצדקה⁴.

שבת־קודש, פרשת תזריע / החודש

א' בניסן – ראש חודש ניסן

רצוי להכין את ספרי־התורה המיועדים לקריאת פרשת ראש־חודש (במדבר כח, ט"טו) ופרשת החודש (שמות יב, א"כ) לפני התפילה, כדי למנוע טרחא דציבורא. שחרית. בשמונה־עשרה יעלה ויבוא. חצי הלל. קדיש־תתקבל. שיר של יום. ברכי נפשי. קדיש יתום.

מוציאים שלושה ספרי־תורה. בראשון קוראים לשה עולים בפרשת השבוע. מניחים את ספרי־התורה השני על הבימה ליד הראשון, הגבה וגלילה, בספר השני קוראים לשביעי "וביום השבת... ובראשי חדשיכם... ונסכו" לראש חודש, ואומרים חצי קדיש. ובספר השלישי קוראים למפטיר את פרשת החודש, בפרשת בא: "ויאמר... החודש הזה... תאכלו מצות" (שמות יב, א"כ).

אם יש רק ספר־תורה אחד – אין מגביהים אחר חצי קדיש, אלא גוללים לפרשת החודש, ומגביהים וגוללים לאחר גמר המפטיר. את החצי קדיש אומרים תמיד אחרי הקריאה שלפני עליית המפטיר.

הפטרה: "כה אמר... בראשון באחד לחודש... עולת תמיד" (יחזקאל מה, יח־מו, טו), ומוסיפים פסוק ראשון ואחרון של הפטרת 'השמים כסאי'⁵.

את מטבעות הצדקה (שנותנים לקופות קודם או אחרי התפילות) מחלקים בערב־ראש־חודש לצדקות שונות¹.

יש־אומרים שמי שיש לו יארצייט במשך חודש ניסן, יעלה היום לבית העלמין².

בקריאת 'שניים מקרא ואחד תרגום' לשבת זו, יש לזכור לקרוא את שלוש ההפטרות – של פרשת 'תזריע', של פרשת 'החודש' (כה אמר... בראשון... עולת תמיד), ושל ראש־חודש (כה אמר ה', השמים כסאי...') כמנהגנו.

לפי מנהג רבותינו נשיאנו, יש לקרא את הפטרות 'תזריע' וראש־חודש בעש"ק אחה"צ, ואילו בש"ק לפני תפילת שחרית, לאחר קריאת ה'שביעי' שוב, לקרא את ההפטרה דפרשת החודש, בתוספת פסוק ראשון ואחרון דר"ח, כפי שקוראים היום בפועל למנהגנו.

* ביום האחרון של חודש אדר צריכה להיות שמחה מופלגה ביותר, לאחר ה'מרבין בשמחה' של כל ימי אדר מיום ליום, והיא נותנת את הכוח והסיוע להמשיך את הגאולה דחודש ניסן, שבו נגאלו ובו עתידין להיגאל, כי השמחה שבחודש אדר, ובפרט ביום האחרון שבו, פורצת את גדר הגלות ומביאה את הגאולה האמיתית והשלמה, על־ידי משיח צדקנו שנאמר בו "עלה הפורץ לפניהם", בקרוב ממש³.

* ביום זה – 'יום כיפור קטן' – יש להוסיף בג'

1) ספר המנהגים, מנהגי שמחות, עמ' 77.

2) מנהגי העולם בזה הובאו בס' נטעי גבריאל הל' אבילות ח"ב פרק פג ס"ח־ט, ובילקוט יוסף הל' ביקור חולים ואבילות (תשס"ד) עמ' תרל, ורבים מקילין (בלא כפי והספד, כמובן). אבל י"א שהרבי הורה עבור הרבנית קרטיק ע"ה מת"א (הרב נפטר ביום ה' ניסן תש"כ) שאין עולים כלל לבית החיים בחודש ניסן (אף שלקברי צדיקים עלה גם הרבי עצמו). וע"ע.

3) לקוטי־שיחות, כרך ד, עמ' 1274.

4) שיחות־קודש תשל"ו עמ' 663, ובכ"מ.

5) לוח כולל־חב"ד. ספר־המנהגים עמ' 33. בקשר להנהגת רבותינו נשיאינו בקריאת הפטרה זו, שרק הם אמרו את הפסוקים הראשונים השייכים ל'נשיא', ראה 'רשימות' חוברת ה עמ' 8 = רשימות היומן עמ' תטו.

הרחמים" לפני מוסף שבת, ו"צדקתך" בשבת במנחה.⁶ אין מתענים אלא חתן ביום חופתו ובכור בערב־פסח.¹⁷

ברכת האילנות: מברכים אותה רק¹⁸ בחודש ניסן.¹⁹ גם נשים מברכות.²⁰ מברכים רק על אילני מאכל²¹. לכתחילה יש להשתדל שיהיו לפחות שני אילנות.²² מי שלא הספיק לברך בעוד הפרחים על האילנות, לא יברך אחר־כך על הפירות.²³

17 לוח כולל־חב"ד, משו"ע אדמוה"ז ס' תכט ס"ט.
18 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"א עמ' רכ, ע"פ סדר ברכת־הנהנין שבסידור אדמוה"ז. וכן הוא ע"ד הקבלה, ברכי"וסף ס' רכו ס"ק ב. ולפלא שממשיכים להדפיס גם השתא בלוח כולל־חב"ד (ע"פ קצות־השולחן ס' סו בבדי־השולחן ס"ק יח) שניתן לברך ברכה זו גם בחודשי אדר או אייר, ללא כל הסתייגות. וראה אנציקלופדיה תלמודית כרך ד עמ' שנה, ציון 98.

19 היו שביטרו ברכה זו ברוב עם, ראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' ה. ובפרט ע"פ המבואר בס' מורה באצבע להחיד"א אות קצט ע"פ הוזהר (הנ"ל הערה 15) שכוונת הברכה היא לתיקון נשמות שנתגלגלו בדומם וצומח ויבקשו עליהן רחמים.

20 לעניין ברכה בשבת, ראה שו"ת יחוה"דעת ח"א ס' ב שאין בזה איסור, ותלוי במנהג המקום, וש"נ.

21 בשו"ת מהרי"ל (הישנות) ס' קמג נקט **בפשיטות** שמי שלא בירך בראייה ראשונה מברך בראייה שנייה, ונעתק באגור ס' שיח ומטה־משה ס' שסא (שם הביא מזה ראייה לדין 'שהחינו', שבו נחלקו עליו, ולדעת רבינו בסידורו מברכים ללא שם ומלכות), ובבירור־הלכה ס' רכו (עמ' רט) כ' שלפי כללי הפוסקים יש לפסוק כן נגד כל האחרונים שלא ראוהו. בבדי־השולחן שם הבין בסדר ברכות־הנהנין פ"ג הי"ד שאין לברך, אבל מפשטות הלשון הכוונה רק לשלול ברכה **נוספת** באותה שנה (וכמו בהלכה יג וכו' שלא כותבים כך. ובפרט שמהלשון שם "אינו חוזר ומברך" משמע שכן מברך לראשונה). וראה בזה באריכות בשו"ע הקצר פרק פז ס"ג ובהערות.

22 נסמן בשו"ע הקצר שם ס"א.

21 ראה הדעות בזה בשו"ע הקצר שם ס"ה ובהערות. דעת הרמב"ם, הטושו"ע והפוסקים שהביא הרבי בלקוטי־שיחות כרך כג עמ' 116 הערה 33 (וכפי שנראה שהכריע שם) שצ"ל אילני פרי דווקא. ורק שהעיר על השמטת אדמוה"ז מסדר ברה"נ, וסיים 'ואכ"מ' בקשר להשמטות כיו"ב שם.

לעניין אילנות שעודם בשנות ערלה, בגליון רע"א ס' רכו מסתפק בזה, אבל רבים פסקו לברך, ראה הגדה־שליפסח 'חזון עובדיה' עמ' די משו"ת דובב' מישרים ח"ג ס' ה וחלקת־יעקב ח"ב ס' כז ועוד.

22 כף־החיים ס' רכו ס"ק ב ובדי־השולחן ס' סו ס"ק יח.

23 ואפילו בלא שם ומלכות, כיוון שבלוח ברכת־הנהנין (פ"ב ח"ג) כ' אדמוה"ז שאם נפל הפרח וגדלו הפירות טוב לברך בלא שם ומלכות, ובסדר ברה"נ השמיט זאת. 'ביאור סדר ברה"נ' עמ' 445.

אם קרא הפטרה אחרת ראה בהערה.⁶ בכל חודש ניסן אין אומרים 'אב הרחמים'. במוסף: אתה יצרת.

נשיא: מצווה לחזק את המנהג⁷ לקרוא⁸ אחר התפילה⁹ (אחרי אמירת תהילים¹⁰) בכל יום החל מהיום עד י"ג ניסן ועד בכלל, דבר יום ביומו בפרשת הנשיאים. היום מתחילים "ויהי ביום כלות משה" ומסיימים "זה קרבן נחשון בן עמינדב" (במדבר ז, א"יז). אחר־כך אומרים (גם בשבת)¹¹ את ה"יהי רצון" הנדפס בסידורי תהלת־ה'¹². גם כוהנים ולוויים אומרים אותו¹³.

התוועדות שבת ראש־חודש בבית־הכנסת (ולהמשיכה בבית), ובפרט שהשבת היא גם שבת החודש.

במנחה אין אומרים 'צדקתך'.
חודש ניסן

בכל החודש אין אומרים תחנון¹⁴, 'אל ארך אפים'¹⁵ ו'למנצח... יענך'¹⁶ בימות החול, "אב

6 קרא את הפטרת השבוע או כל הפטרה אחרת, קורא אחריה הפטרת פרשת החודש, ואם נזכר אחר הברכות – קורא אותה בלא ברכה. לוח כולל־חב"ד, ש"פ נח.

7 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב עמ' עז.
8 א"א שבהקפדה לומר בכל יום את הנשיא שלו, יש סגולה שלא ישכח באחד הימים לספור ספירת העומר. שמעתי מאבי מורי ז"ל בשם הרה"ג הרה"ח ר' שאול ברוק ע"ה.

8 אין מנהגנו לקרוא מתוך ספר־תורה. גם בימי הקריאה אין לגלול הס"ת ולקרוא פרשת הנשיאים מתוכו. ובפרט בש"ק, שפרשת הנשיאים צ"ל אחר תפילת המוספין דווקא – 'שערי הלכה ומנהג' שם.

9 וביום שיש תפילת מוסף, אחרי תפילת מוסף, שתדירה ומקודשת יותר מקריאת הנשיא – שם עמ' עט.

10 דתדיר קודם, וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' (ניסן־סיוון) עמ' ג.

11 'היום יום', ר"ח ניסן. ספר־המנהגים עמ' 36. וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' דו.

12 עמ' 473. לכאורה צריך לנקד שם פְּרָשָׁה.

13 למרות שמוזכר שם "שבאם אני עבדך משבט...". והוא איננו משבט זה, כיוון שזה שייך לעיבור' (דהיינו גילוי מסויים מנשמה אחרת בתוך נשמת־הוא, הנשארת בדרגתה), הוראת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, היום יום שם, ספר־המנהגים שם, לוח כולל־חב"ד. ב'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב עמ' פ נתבאר, שהשייכות היא **ודאית** לכל אחד ואחד מישראל, ורק שבאם זהו שבטו, אזי השייכות וההמשכה הן באופן נעלה יותר.

14 שו"ע אדמוה"ז סימן תכט ס"ח.

15 כנדפס בסידורים מאז שנת תשל"ח. ראה בירור בעניין זה בהתקשרות' גיליון שכט עמ' 18.

16 סידור אדמוה"ז, לפני 'למנצח' זה.

יום ראשון

ב' בניסן

בעל ההילולא, ש"עיקר גילוי החסידות באופן של הבנה וההסברה נתחדש על ידו, ונתכנה 'הרמב"ם תורת החסידות"²⁹. ג) להוסיף בעבודת התפילה. ד) להוסיף בנתינת צדקה, ומה טוב – לעניין השייך לעבודתו המיוחדת של בעל ההילולא או למוסדות העוסקים בעבודתו, ש"עיקר חידושו – בייסוד ישיבת תומכי־תמימים, שבה מודגשת שלימות התורה" נגלה וחסידות כאחד³⁰, ו"עלי־דו התחילה עיקר הפצת תורת החסידות חוצה"³¹, ובעבודת רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו. ה) לקיים³² התוועדות של שמחה, שבה יקבלו עליהם הנאספים החלטות טובות בענייני תורה ומצוות³³. פשוט, שאם מאיזו סיבה שתהיה לא נעשה הנ"ל או חלקו... צריך להיות תשלומין והשלמה בימים הסמוכים³⁴.

יום ההסתלקות־הילולא של כ"ק אדמו"ר רבנו שלום־דובער נ"ע מליובאוויטש, אדמו"ר מוהרש"ב, דור חמישי לנשיאי חב"ד²⁴, בשנת תר"פ, בעיר רוסטוב על נהר דון, ושם מנוחתו־כבוד²⁵.

יום התחלת הנשיאות של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע²⁶.

יום התוועדות. ההתוועדות – בבית־הכנסת⁵. וראה להלן.

יש לנצל 'עת רצון' זו, כדי: א) ללמוד פרק משנה המתחיל באות אחת משמו הקדוש (על־כל־פנים פרק אחד)²⁷. ב) להוסיף²⁸ בלימוד תורתו של

24) הנשיאות החלה בשנת תרמ"ג, אך קבלת עול הנשיאות בכל הפרטים היתה רק בשנת תרנ"ד, ראה 'ספר התולדות – אדמו"ר מהורש"ב', הוצאת קה"ת, כפר־חב"ד תשל"ו, עמ' 34; ושיחת ש"פ וירא תשמ"ג. וראה הערה 1 ב'פתח דבר' לס' המאמרים תרמ"ג־ד.

25) פרשת ימי חייו האחרונים בעלמא דין והסתלקותו נדפסה בס' 'אשכבתא דרבי', ברוקלין תשל"ו, ועוד.

בחורף תרצ"ט, כיוון ששלטונות העיר עמדו להרוס את בית־העלמין, הועבר גופו הק' לבית־העלמין החדש שבאותה העיר מתוך מסירת־נפש ע"י מניין מאנ"ש, על־פי הוראות תלמידו הרה"ק ר' לוי־צחק שניאורסאהן נ"ע, אביו של הרבי, והקימו במקום אוהל מאותן האבנים שהועברו מהאוהל הישן. 'אשכבתא דרבי' עמ' 151, ומשם ב'תולדות לוי־צחק', הוצאת קה"ת, כפר־חב"ד תשנ"ה, ח"א עמ' 287. צילום הציון ששופץ נדפס שם בעמ' 294.

26) ראה לקוטי־שיחות כרך ד עמ' 1293 בהערה. כרך יב עמ' 146 בהערה 1. כרך לב עמ' 23 הערה 38. ספר־השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 347 הערות 7, 8.

27) ע"פ לקוטי־שיחות כרך כא עמ' 296.

28) וכן ההוראות ג"ד, ע"פ 'התוועדות' תשמ"ז ח"ב עמ' 286, מוגה.

29) לקוטי־שיחות כרך ז עמ' 209, 277.

30) לקוטי־שיחות כרך כ עמ' 67. כרך כז עמ' 25. 'התוועדות' תשמ"ז ח"א עמ' 310, 495.

31) לקוטי־שיחות כרך כ עמ' 389. וראה שם כרך כב עמ' 186.

32) ע"פ הוספות לשיחה הנ"ל בהערה 27, שם עמ' 292 (בלת מוגה). וראה בקשר להתוועדות ביום הילולא, בלקוטי־שיחות כרך כא עמ' 276.

33) ההוראות: ב', ג', ד' – נאמרו במפורש (בקשר ליום הילולא דאדמו"ר הזקן) "לכל אחד ואחת, אנשים נשים וטף" [בשיחה שבהערה 27. ובקשר להוראה ב' – גם בשיחות קודש תשנ"ב ח"א עמ' 382, בקשר ליו"ד כסלון]. ולכאורה כן הוא גם בקשר להוראה ה'. וצריך חיפוש בקשר להוראה א'.

34) ע"פ 'התוועדות' תשמ"ז ח"ב עמ' 286 הערה 66 – מוגה (ההדגשה במקור).

הלכות ומנהגי חג הפסח (א)

הוא יום ב' דחג הפסח, אם בין המזמנים אליו יהיו גם אורחים מחו"ל הנמצאים כעת בארה"ק, וזאת כדי שאורחים אלה לא יטעו ויסעו לכינוס באותו יום שעליהם (כתושבי חו"ל) לשמור כיום טוב⁶.

תכנון נסיעות: מענה הרבי: "הנוהג בישראל, שבחג הפסח נמצאים ביחד איש וביתו (ובביתו), ובפרט ראש המשפחה. נוסף על שקשה ביותר להדר כפי הרצון בענייני פסח - כשנמצאים במקום אחר. וקל להבין"⁷.

יש להתחיל בהכנות ל'מבצע פסח', כולל לדאוג למעות חיטין⁸, מזון ולבוש⁹, וכן לחלוקת מצה שמורה כדלהלן.

הגדות: כדאי שיהיו לכל ילד סידור, חומש, ולהבדיל - קופת צדקה, משלו, וכן ספריי'קודש אחרים. ובעניין שהזמן גרמא - הגדה של פסח. ומה טוב - שקודם החג יקנו לכל ילד סידור חדש וכיצא בזה¹⁰, מה שיוסיף לו חיות ומרץ להשתמש בזה בפועל¹¹.

הכנות לפסח: "מצווה על כל אחד ואחד שילמוד הלכות הרגל קודם הרגל, עד שיהיה בקי בהם וידע המעשה אשר יעשה"¹.

"כל שלושים יום לפני הפסח², טוב להיזהר ולעיין בכל דבר שעושה, שלא יישאר דבוק בו חמץ באופן שלא יוכל להסירו בקלות כשיגיע ערב פסח"³.

"בימים אלו מתחילים כבר עניין המצה⁴... שלכן יש להיזהר מאכילת מצה שלושים יום לפני הפסח"⁵.

תכנון כינוסים: הוראת המזכירות - אין לקבוע באה"ק כינוס ליום א' דחול-המועד פסח, שבחו"ל

(1) שו"ע אדמוה"ז סי' תכט ס"ג. והיינו ל' יום לפני הפסח, משנה ברורה שם סוס"ק ב בשם אחרונים, כ"החיים ס"ק ג בשם מחזירים. ובפרט בישיבה, כולל-אברכים ובית-מדרש - ראה ערוך השולחן שם ס"ו.

(2) השלושים יום' מתחילים מיום הפורים עצמו, שו"ע אדמוה"ז שם ס"א.

(3) שו"ע אדמוה"ז סי' תלו סכ"ג.

(4) ידועה תמיתה הרבי (אג"ק ב'תרמ"א, ח"ט עמ' כב) על כך שחלק מאנ"ש קיבלו את המצות שלא מה'לשכה האירופית' של כ"ק אדמו"י מהורי"צ נ"ע. אמנם בס' 'ימי תמימים' (ח"ב עמ' 392) מפורט מאילו מאפיות באה"ק השיגו (עכ"פ בשנת תשי"ט) את המצות ללשכה האמורה, ורובן לא היו מאנ"ש, הרי שאין זה קשור ליצרן דווקא.

(5) 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב סי' קצ, מאג"ק כרך ח עמ' שיט. מן הדין אסור לאכול מצה רק מעמוד השחר של ערב פסח, כנפסק בשו"ע אדמוה"ז סי' תעא ס"ד. ובחקי-יעקב שם ס"ק ז הביא משניי' כנה"ג שהרבה נוהגין שלא לאכול מצה מראש-חודש, והובא באחרונים. בשו"ת אגרות-משה או"ח ח"א סי' קנה (דף ערבא, ואילך) מבאר מקור למנהגם ולמנהגנו. ובס' מצות-מצווה (פי"ב ס"ק כט) כ' שכיוון שהטעם הוא משום חביבות המצווה, הרי אפילו במצות של חמץ ראוי להימנע מלאכול, דשוין במראיתם וטעמם, ע"כ. וע"ע (ולכאורה יש לברר עד כמה הן חמץ ממש. ע' בשו"ע אדמוה"ז סי' תנה סל"ג. ועכ"פ יש מקום להחמיר בבוקר ערב פסח עצמו, וכ"כ בנטעי-גבריאל פסח ח"א פ"ב הערה כב).

(6) היכל-מנחם כרך ג' עמ' נד. וראה בס' 'נתיבים בשדה השליחות' עמ' קג ואילך, והסיכום בעמ' קנג. וזה דלא כנהוג בין כמה מרבני אנ"ש לפסוק בזה כמ"ש בשער הכולל פ"א ס"ב (אף ש"ל שהכוונה כאן לאורחים שלא מאנ"ש). וע"ע.

(7) היכל-מנחם כרך ג' עמ' קצג.

(8) שו"ע אדמוה"ז סי' תכט ס"ה ואילך. והעירו שברמ"א שם ס"א קושר זאת, ובוא"ו החיבור, לענין 'שואלין ודורשיין', ע"ש (ראה סיפורי-חסידיים, מועדים, סיפור 294).

(9) ראה 'התנועות' תשמ"ב ח"ב עמ' 977, תשמ"ח ח"ב עמ' 303, תנש"א ח"ב עמ' 399, 399 ועוד.

(10) במכל"שכך ממה שעל-פי-דין (רמב"ם הל' יו"ט פ"ו ה"ח. טושו"ע ושו"ע אדמוה"ז או"ח תקכ"ט ס"ז) צריך לקנות לו קליות ואגוזים.

(11) ספר-השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 343. ואכן נדפסו ומופצות ע"י צאגו"ח באה"ק לשם כך הגדות מיוחדות בהוצאת קה"ת עם חוברת תמונות צמודה, שהוכנו על-פי הוראות מפורטות שנתקבלו מהרבי בנדון.

לא תמורה כספית ולא אחרת, וגם לא מחויבות להישאר עד סיום הסדר, אלא כל הרוצה יוכל להיכנס ולצאת ברגע שירצה.¹⁹

מכירת חמץ: נכון להפיץ שטר-מכירה קצר שיוכלו לצרפו לשטר הכללי, או ייפוי-כוח מתאים לכל המקומות שבהם נמצאים חמץ וכלי-חמץ.²⁰ יש לצרף לעניין זה גם אנשים שעלולים ליטול חליה מן החמץ בפסח.²¹

יש לדאוג למכירת חמץ ב'ערב קבלן' דווקא, כדעת כ"ק אדמו"ר הזקן,²² ולהשתדל בדרכי נועם אצל כל הרבנים שיעשו זאת.

כלים: "המנהג פשוט במדינות אלו... שלא להשתמש בפסח בשום כלי זכוכית שיש לחוש בו שמא עירו לתוכו משקה חמץ חם, או שמא נשתהה בתוכו משקה חמץ מעת-לעת"¹². הנהגים שיהיו להם כלים מיוחדים לפסח, ושלא להזדקק להכשרת הכלים כלל, תבוא עליהם ברכה.¹³

"סדר לדוגמה": בימים הסמוכים לחג הפסח, רצוי להראות לתלמידים עריכת הסדר, שעלידי זה יחקקו בזיכרונם ההלכות הקשורות בעניינים אלו, אך יש להתבונן ולסדר זאת באופן שלא לנגוע במנהגי אבותיהם.¹⁴

חלוקת מצה שמורה: מתקנת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, להשתדל – ובפרט רבנים, שו"ב וכל העוסקים בצורכי-ציבור – לשלוח לחג הפסח למכריהם (על-כל-פנים בעבור הסדרים) מצות עגולות אפויות, ודווקא מצות שמורה, וכן במקומות שמסדרים סדרים כלליים (כמו במלונות וכדומה) יסדרו זאת המארגנים.¹⁵ בפרט – יש לדאוג לתלמידי מוסדות חינוך חב"ד ולהוריהם.¹⁶ "מובן, שכל המרבה בסוגי מקבלי השמורה וכל המהדר בשמורה זו כפי האפשרי – הרי זה משובח"¹⁷. השיעור המינימלי לחלוקה זו הוא: 'כזית'¹⁸.

סדרים פומביים: הרבי הציע, שהרבנים שבכל אתר ואתר יערכו סדרים פומביים, היינו – כל אחד מהם יערוך את ה'סדר' שלו, ביחד עם בני ביתו ותלמידיו וכו', "ברחובה של עיר", ויזמין את כל תושבי המקום להשתתף ב'סדר הפומבי'. לפרסם מודעות בעיתונות המקומית, שהרב המקומי עורך 'סדר פומבי' הפתוח לקהל הרחב, במקום פלוני ובזמן פלוני, וכל הרוצה יוכל להשתתף בסדר, לקבל ארבע כוסות ושלוש מצות וכו', ובהדגשה – שאין דורשים דבר מן המשתתף,

19 'התוועדות' תשמ"ו ח"ב עמ' 851, מר"ד בעת ביקור הרבנים הראשיים לארה"ק.

20 אג"ק כרך כ עמ' קפג.

21 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב עמ' קד.

ושם (כדי להפיץ דעת המערערים): מובן שיהיה את המוכרים שאסור להם לעשות זאת. אבל גם אם יעברו על איסור זה – 1) פשיטא כמה מהג"ל לא יעשו זה. 2) גם בנוגע להנחשים – ודאי כוודאיות התיקון – לא הווי. 3) אפילו בנוגע להנוטל – לכמה דעות לא בטלה המכירה [כן משמע דעת אדמו"ר ס'י תמח סעיפים יג'יד] כי אם נוזל הוא מה שנוטל ותו לא מיד. 4) אפילו להאומר [א"ה: ראה שו"ת משנה שכיר ח"ב ס'י קיח] דבטלה המכירה – י"ל דזהו מכאן ולהבא – וניצל מאיסור בלי-יראה ובל-ימצא עד שעה זו. ולא שאין בו מעשה – לכמה דעות אין לוקין עליו אף בעשה מעשה [לעבור עליו]. 5) אפילו למאן דאמר דלוקין עליו – צ"ע מה מכריע: כל שמונת ימי הפסח באיסור דבלי-יראה ובל-ימצא אלא באופן שאין לוקין – או זמן קצר יותר, אלא שרגע אחד – רגע ביטול הקנייה – קאי בלאו דלוקין עליו. 6) אפילו אם-תימצא לומר דבטלה המכירה למפרע – הנה אדרבה לפי זה יש לומר שאין כאן מעשה ואין לוקין על זה, כי מעולם לא היתה כאן מכירה, ואין מקום לקנייה בתוך חג הפסח.

ולבסוף, ע"פ הוראותיו ותיקוניו של הרב, וכדי שיהא נכון לכל הדעות, נוסף הנוסח דלהלן לשטר המכירה:

"ישראל המוכר או בא כוחו יהיה, באם ירצה, מורשה מהנכרי הקונה ושלא על מנת לקבל פרס, למכור בשבילו או לתת במתנה מהעניינים הנמכרים".

22 בסידורו – נדפס בשו"ע שלו סוף הל' פסח עמ' 1120, וביאורו מבעהמ"ח שער הכולל להלן שם עמ' 1399. וראה 'מועדים בהלכה' עמ' רנא, ובארוכה בספר 'מכירת חמץ בערב קבלן' להרה"ג ריי"צ ש' בלינוב, וכן בקונטרס 'מכירת חמץ לפי תקנת רבתינו' להרה"ג רש"ב ש' לוין, הנדפס בסו"ת 'תיקוני מקוואות' שלו, ברוקלין תשנ"ח.

12 שו"ע אדמו"ר סימן תנא סעיף עג. וכן נפוץ המנהג בין אנ"ש שלא להכשירם גם מאיסורים, וראה בס' 'הגעלת כלים לפסח' פי"ג סעיף נט. ולגבי דורלקס ופייסקס וכו' דנו רבות בספרי השו"ת, ראה בס' הנ"ל פי"ג סעיף שעה.

13 ראה במבוא לס' הנ"ל, אות י'.

14 אג"ק כרך י עמ' שנ.

15 ספר-המנהגים עמ' 37.

16 אג"ק כרך יב עמ' שמג וכרך יא עמ' פג.

17 אג"ק כרך יא עמ' ו.

18 אג"ק כרך יב עמ' שמג וכרך יג עמ' יא.

הידורים²³

לא ייגע ביין עצמו²⁸.

* הרבנית רבקה נ"ע אמרה, שאצלם לא שטפו את הביצים לפני פסח²⁹.

* זה כמה שנים מנהגנו לא לקחת קידה וקינמון לחרוסת [וכן לא להשתמש בתבלינים בכלל] מחשש תערובת חמץ³⁰.

* רבנו הזקן אמר: "בפסח אין צריך לכבד זה את זה באכילה ושתייה, אבל מותר ליטול בעצמו"³¹. נזהרים לאכול רק בבית ולא אצל אחרים, גם אם יודעים שהזולת נזהר (לכל הפחות) כמותו.

* הצמח צדק אסר אכילת צנון בפסח, ללא מתן טעם³².

* רבותינו היו אוכלים דגים בפסח³³.

* כנראה, הרבי לא היה שותה תה בפסח (אבל בכלל, הקלו בזה גם רבותינו)³⁴.

* הרבי היה אוכל מאכלי חלב בפסח³⁵ (מזה נראה שאין חשש בעצם השימוש בחלב, אבל אלה הנזהרים מאכילת מוצרים תעשייתיים, נמנעים גם מחלב ומוצריו, כשאינם תוצרת בית).

* אין אוכלים מצות מכונה, ואין נותנים אותן אפילו לילדים²⁴.

* נזהרים ביותר ממצה שרויה. ולכן המצות שעל השולחן מכוסות [בפועל: כל אחד ואחד אוכל לעצמו מתוך שקית. אוכלים את המצה לפני הבאת התבשילים על השולחן, מסלקים את השקיות ואז שותים ואוכלים את הסעודה. למעשה, אף אין מטגנים מצה במי־פירות], שמא תיפול עליהן טיפת מים, וכן שלא ייפלו מפירורי המצה למים או למרק. קודם ששופכים מים, או משקאות שמים מעורבים בהם, לכוס או לקערה, בודקים שלא יהיו בכלי פירורי מצה [כלי עם דבר לח שנפל בו פירור מצה, נמנעים מלהשתמש בו בפסח זה]²⁵.

מצד החינוך – גם הקטנים צריכים להיזהר ממצה שרויה²⁶.

* נזהרים משתיית יי"ש בפסח²⁷.

* כשהסירו את החותמות מבקבוקי היין, נזהרו שה'פותחן' (שבאמצעותו פותחים את הבקבוק)

28) לקוטי־דבורים עמ' 846.

29) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סד, מליקוטי־סיפורים עמ' רסא. ומביא שם שכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע הקפיד על הבחורים בליובאוויטש שהידרו לרחוץ. בזמננו יש החוששים לכוהל בסימון שע"ג הביצים, ומשוקקים בסימון מיוחד במספר כוכביות.

30) ספר־המנהגים עמ' 39. ובפועל נמנעים ככל האפשר ממוצרי תעשייה בכלל (ראה מכתב המד"א דכפר־חב"ד בנידון ב'כפר חב"ד' גיליון 759 עמ' 64).

31) 'היום־יום' כ' ניסן. ספר־המנהגים עמ' 42. והיינו רק כדי שלא לגרום הרגשת אי־נוחות למישהו ולהביאו לבטל הידוריו, אבל ודאי שיש לארח ולתת האפשרות לקחת, אם סומך על המארח. ראה ספר־השיחות תש"ה עמ' 91 ועוד. 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סז, וש"נ.

32) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סב. לגבי שום, אין מנהגנו לאסור (בשם הגר"י לנדא ע"ה. וראה מה שהביא בזה בס' שבח־המועדים תשנ"ג עמ' 195).

33) שם עמ' ס. וכנראה קנו והכינו אותם לפני פסח, כמנהג הפשוט המובא שם.

34) שם עמ' נג, ששתה במקומו חלב מהול במים חמים. במקום אחר פורסם מפי המש"ב שהשתייה בימי הפסח היתה מיץ תפוזים שנחסט בבית. ב'אוצר' בעמ' הנ"ל מובא שנהגו לשתות תה, ועל אדמו"ר מהוריי"צ – מובא בעמ' מו.

35) מפי הרה"ח בנימין ש"ל קליין ('תשורה', נה"ח, ח' אדר תשנ"ו, עמ' 29). וי"א שגם אדמו"ר מהורש"ב ואדמו"ר מהוריי"צ אכלו מאכלי חלב בפסח. וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' מו אות ו ועמ' נג אות ז.

23) ב'רשימות', חוברת לח עמ' 9, איתא: "כ"ק אדנ"ע היה אומר, שאין לנהוג בהידורים בחג המצות – הטעם שלא יחול בקבלה בנדר. כ"ק מו"ח אד"ש". ולא נתפרש, הלא רבותינו נהגו בהידורים רבים ביותר, ומן הסתם התנו שיהיה 'בלי נדר'.

24) 'תורת־מנחם – התועודיות' תשי"א ח"ב עמ' 7. ראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' כט' לא על היחס למצות מכונה.

25) ספר־המנהגים עמ' 41. האמור בסוגריים – ע"פ 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' מט, מח.

26) המכניסים מצה ישנה לתנור לחממה כדי להחזיר טריותה – אין בזה חשש 'שרויה'.

27) 'התועודיות' תשמ"ח ח"ג עמ' 111 הערה 258. והנאמר בשיחה הנ"ל דשנת תשי"א שאין להקפיד בזה, הכוונה לקטנים ביותר שטרם הגיעו לחינוך, שעדיף להאכילם שרויה מאשר מצת מכונה. ואף בנושא קטניות, אף שאדה"ז (תנג ס"ג) מזכירו רק כמנהג, מסתבר שעדיף להאכילם 'שרויה' שהחשש בו רחוק ורק ממידת חסידות (והרי באחש"פ מילקין בזה). על פני קטניות שהמנהג ברור לאיסור (כך פסק ונהג בביתו הרה"ח ר' אברהם צבי הכהן ע"ה מירושלים ת"ו. וכנראה שיש מרבני אנ"ש כיום הסוברים אחרת, וצ"ע אם יש לדעתם מקור נאמן. וראה בשו"ת קנין־תורה ח"ב סי' פ. פרדס־חב"ד גיליון 17 עמ' 175).

28) לחששות שבוה, ראה שו"ע אדמוה"ו סי' תנא, מד. שו"ת הצמח־צדק א"ח סי' ס. נא. למעשה אוסרים גם אם בטוחים לחלוטין בכשרותו – 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' נד וש"נ, ושם בעמ' נו שלא נזהרו בהנאה ממנו.

* אין נמנעים מלהכין בפסח מיני מאכל (ומאפה) הדומים למאכלי חמץ⁴¹.

* לפני פסח מבשלים ומסננים בבד את הסוכר המיועד לפסח, כדי לוודא שאין בו לכלוך כלשהו. יש שנוהגים כמנהג רבותינו נשיאינו עצמם ואינם אוכלים כלל סוכר או מוצרים המכילים אותו בפסח, אך הרבי אמר שאינו יודע אם זו הוראה לרבים⁴².

* נוהרים ממאכל שנפל על הרצפה, ולכתחילה אף אין משתמשים בכלים שנפלו על הרצפה⁴³.
* אוכלים רק פרי או ירק בעל קליפה⁴⁴, ומקלפים אותו לפני האכילה (אפילו עגבניות ותמרים) בסכין המיוחדת לכך, שאין משתמשים בה לחיתוך מאכלים.

* נוהגים שלא לאכול דגים מלוחים ('הרינג') בפסח⁴⁵.

מנהגי חב"ד עמ' סו. אגב, הרבי נמנע מלאכול מאכל שאמרו עליו בטעות שהוא 'קניידלך' – 'אוצר מנהגי חב"ד עמ' מז. (וראה סיפור זה גם ב'כפר חב"ד' גיליון 759 עמ' 44 ועמ' 158).

41 'אוצר מנהגי חב"ד עמ' סד.

42 'המלך במסיבו' ח"א עמ' שז. וראה בארוכה 'אוצר מנהגי חב"ד עמ' נ ואילך. ושם, שכבר כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע אמר שאינו אוהב שמחקים אותו בזה.

43 בס' 'אוצר מנהגי חב"ד עמ' ס (ללא ציון מקור) כתב שיש הקולפים ואוכלים את המאכל. ולענין כלי, כתב שנמנעים משימוש בו אף בדיעבד באותה שנה.

44 למשל, אין אוכלים כרוב וכדומה. וישנם שגם חסה אינם אוכלים מחוץ למרוו וכוך בלילה הסדר.

45 שם עמ' סא, עיי"ש (המצויאות כיום היא, שבדגים מלוחים ללא עיבוד הבעיה היא האנזים לריכוך שיש בו בעיית כשרות וגם בעיה לפסח, ובדגים מעובדים ייתכנו גם גלוקוזה וחומר ייטעם, שעלולים להיות חמץ ועכ"פ קטניות).

* בין כלי הפסח של רבותינו נשיאינו היו גם צלחות עם פסי זהב בשפתן³⁶.

* אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע היה צריך לאכול בפסח שקדים מתוקים לרפואה, והקפיד שיקנו אותם (קודם הפסח) בחנות שאינה מוכרת כלל מוצרי חמץ³⁷.

* בדבר 'דירת פסח' או מטבח מיוחד לפסח – "לא ראיתי ולא שמעתי רבותינו נשיאינו נוהגים כן"³⁸.

* אחד החסידים נהג להכין לעצמו מים לכל החג, ואחר כך, כשהיה קשה עליו, רצה לבטל המנהג על-ידי התרת נדרים, והורה לו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב שלא לבטלו, אף שאדמו"ר בעצמו לא נהג בזה, מכיוון שמנהג זה הוא מהנהגות הבעש"ט³⁹.

* בס' 'תשב' ועוד מובא, שיש הנמנעים מלהזכיר שם 'לחם' בפסח. על הרבי מסופר שכשאמרו לו על חדר מסויים שיש בו 'חמץ', הגיב ואמר: לא כדאי להזכירו בפסח⁴⁰.

36 'אוצר מנהגי חב"ד עמ' נט, מהרה"ח ר' רפאל נחמן הכהן ע"ה בשם הרה"ח ר' שאול דוב זיסלן ע"ה.

37 'אוצר מנהגי חב"ד עמ' סד, מהרה"ג ר' יעקב לנדא ע"ה.

38 לקוטי שיחות כרך לב, עמ' 204 בהערה. ומציין שם ל'דרכי חיים ושלום' ה'ל' פסח ס' תקעב, שבעל המנחת אלעזר נהג כן (וע' ס' 'מהרי"ל – מנהגים' הוצאת מכון ירושלים עמ' תרל"ו אות צז).

39 'אוצר מנהגי חב"ד עמ' נו. ויש יחידים מאנ"ש הנוהגים בזה גם כיום.

כשהיה הרבי מסייר במוסדות החינוך קודם עריכת ה'סדר', אירע שהעיר שיש לבדוק מפעם לפעם את המסנת שלא ייכנסו בה עניינים בלתי רצויים.

40 מלילה הסדר תשל"ט, 'התקשרות' גיליון לח עמ' 13, 'אוצר

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעיה ע"ה דייטש